

CUPRINS

Abrevieri.....	5
Introducere.....	7
Capitolul 1. DELIMITĂRI CONCEPTUALE	11
1.1. Dreptul internațional public. Noțiune	11
1.2. Dreptul Uniunii Europene. Noțiune.....	16
1.3. Noțiunea de izvor de drept.....	21
1.4. Clasificarea izvoarelor de drept.....	22
1.5. Ierarhia izvoarelor dreptului	24
Capitolul 2. ASPECTE GENERALE PRIVIND CONȚINUTUL ORDINII JURIDICE INTERNAȚIONALE	27
2.1. Noțiune	27
2.2. Scurtă prezentare a izvoarelor dreptului internațional	30
2.2.1. Tratatete	31
2.2.1.1. Noțiune.....	31
2.2.1.2. Clasificarea tratatelor	35
2.2.2. Cutuma internațională.....	36
2.2.2.1. Noțiune.....	36
2.2.2.2. Dovada cutumei	38
2.2.2.3. Scurtă prezentare a regulilor privind rezolvarea conflictului între normele cutumiare și normele convenționale (tratatele)	39
2.2.3. Principiile generale de drept	39
2.2.4. Mijloacele auxiliare de determinare a normelor de drept internațional.....	40
2.2.4.1. Hotărârile judecătorești	40
2.2.4.2. Doctrina	42

2.2.5. Echitatea	43
2.2.6. Alte izvoare ale dreptului internațional – actele unilaterale	45
2.2.6.1. Actele unilaterale ale statelor	46
2.2.6.2. Actele unilaterale ale organizațiilor internaționale	47
2.3. Ierarhia izvoarelor dreptului internațional	49

Capitolul 3. PARTICULARITĂȚI ALE CONȚINUTULUI ORDINII JURIDICE A UNIUNII EUROPENE ÎN RAPORT CU ORDINEA JURIDICĂ INTERNAȚIONALĂ

.....	55
3.1. Noțiune.....	55
3.2. Izvoarele dreptului Uniunii Europene	57
3.2.1. Clasificarea izvoarelor dreptului UE	57
3.2.2. Izvoarele primare	59
3.2.2.1. Enumerarea izvoarelor.....	59
3.2.2.2. Coordonarea dreptului primar	62
3.2.2.3. Autoritatea dreptului primar	63
3.2.3. Dreptul derivat	65
3.2.3.1. Regimul juridic al actelor dreptului derivat.....	65
3.2.3.2. Actele prevăzute de tratate (actele tipice).....	68
3.2.3.3. Actele juridice ale Uniunii Europene „din afara nomenclaturii”	75
3.2.4. Normele care provin din angajamentele externe ale Comunităților Europene/Uniunii Europene.....	79
3.2.4.1. Acordurile încheiate de Comunitățile Europene/Uniunea Europeană	79
3.2.4.2. Actele unilaterale ale organelor instituite prin acordurile încheiate de către Comunitățile Europene/ Uniunea Europeană	80
3.2.4.3. Unele tratate încheiate de statele membre ale UE cu state terțe	81
3.2.5. Izvoarele complementare	82
3.2.5.1. Convențiile	82

3.2.5.2. Deciziile și acordurile convenite de către reprezentanții guvernelor statelor membre reuniți în cadrul Consiliului	83
3.2.5.3. Declarațiile, rezoluțiile și luările de poziție cu privire la Uniune care sunt adoptate de comun acord de către statele membre.....	84
3.2.6. Izvoarele nescrise.....	84
3.2.6.1. Principiile generale ale dreptului UE.....	84
3.2.6.2. Jurisprudența Curții de la Luxembourg.....	96
3.2.6.3. Cutuma	98
3.3. Ierarhia izvoarelor UE.....	100

Capitolul 4. INTERFERENȚA DREPTULUI UNIUNII EUROPENE CU DREPTUL INTERNAȚIONAL PUBLIC ....

4.1. Aspecte generale privind realizarea ordinii juridice a UE, în temeiul dreptului internațional public	102
4.1.1. Tratatelor constitutive, veritabile tratate internaționale.....	103
4.1.1.1. Drepturile statelor părți.....	104
4.1.1.2. Obligațiile statelor	106
4.1.2. Sistemele instituționale prevăzute în Tratatelor institutive	109
4.1.3. Revizuirea Tratatelor institutive	110
4.1.3.1. Revizuirea clasică, potrivit dreptului internațional	110
4.1.3.2. Revizuirea autonomă	113
4.2. Compatibilitatea dreptului internațional cu dreptul UE.....	116
4.3. Relația dintre Convenția Europeană a Drepturilor Omului și dreptul UE.....	118
4.4. Concluzii	127

Capitolul 5. SPECIFICUL APLICĂRII DREPTULUI UNIUNII EUROPENE ÎN RAPORT CU DREPTUL INTERNAȚIONAL .....

5.1. Aplicarea imediată a dreptului internațional și a dreptului Uniunii Europene în ordinea juridică internă a statelor.....	128

5.1.1. Raportul dintre dreptul internațional și dreptul intern. Aplicarea imediată.....	128
5.1.1.1. Dualismul	128
5.1.1.2. Monismul.....	130
5.2. Specificul aplicării imediate a dreptului Uniunii Europene în raport cu dreptul internațional.....	133
5.3. Specificul efectului direct al dreptului UE în raport cu aplicarea directă a dreptului internațional.....	135
5.4. Prioritatea dreptului Uniunii Europene și a dreptului internațional.....	137
5.4.1. Fundamentele priorității.....	138
5.4.2. Sfera de aplicare a priorității.....	140
5.4.3. Prioritatea dreptului internațional și a dreptului Uniunii Europene asupra Constituției.....	141
5.4.4. Prioritatea dreptului internațional și a dreptului Uniunii Europene asupra actelor administrative.....	141
5.4.5. Prioritatea dreptului internațional și a dreptului Uniunii Europene asupra deciziilor jurisdicțiilor interne	142
5.4.6. Forța priorității	143
5.5. Analiza prevederilor Constituției României, republicată, în vederea aplicării imediate, directe și prioritare a dreptului UE.....	145
5.5.1. Necesitatea revizuirii Constituției României din anul 1991.....	145
5.5.2. Principalele modificări constituționale în domeniu	148
5.6. Particularități ale aplicării tratatelor internaționale și conflictul de norme.....	152
5.6.1. Considerații introductive.....	152
5.6.2. Aplicarea în timp a tratatelor	158
5.6.2.1. Aplicarea concurentă a tratatelor. Conflictul de legi.....	159
5.6.2.2. Problema aplicării concurente a tratatelor încheiate de către Comunitățile Europene/Uniunea Europeană cu tratatele originale.....	160

5.6.2.3. Revizuirea Constituțiilor unor state membre ale UE, în vederea aplicării tratatelor Uniunii.....	162
5.7. Aplicarea teritorială a tratatelor.....	166
5.8. Aplicarea tratatelor în România	175
5.8.1. Analiza principalelor prevederi ale Legii nr. 590/2003 privind tratatele, în materia aplicării acestora	175
5.8.2. Adaptări constituționale, în vederea aplicării, de către România, a tratatelor Uniunii Europene.....	178
5.8.3. Particularități ale aplicării Tratatului de aderare a României la UE.....	182

Capitolul 6. PARTICULARITĂȚI ALE RĂSPUNDERII STATELOR ÎN DREPTUL UE ÎN RAPORT CU RĂSPUNDEREA STATELOR ÎN DREPTUL INTERNAȚIONAL	188
6.1. Răspunderea statelor în dreptul internațional. Aspecte generale.....	188
6.1.1. Răspunderea internațională. Noțiune	191
6.1.2. Faptul ilicit.....	191
6.1.3. Atribuirea faptului ilicit	192
6.1.4. Încălcarea unei obligații internaționale	193
6.1.5. Condițiile necesare pentru existența unui fapt internațional ilicit	194
6.2. Răspunderea statelor membre ale UE pentru neîndeplinirea obligațiilor asumate.....	197
6.2.1. Noțiune.....	197
6.2.2. Cauzele și modalitățile de declanșare a procedurii pentru neîndeplinirea obligațiilor asumate	200
6.2.2.1. Cauzele ce pot declanșa procedura pentru neîndeplinirea obligațiilor asumate	200
6.2.2.2. Modalitățile de declanșare a procedurii pentru neîndeplinirea obligațiilor asumate	202
6.2.3. Procedura constatării neîndeplinirii de către state a obligațiilor asumate.....	204

6.2.3.1. Etapa administrativă, precontencioasă	204
6.2.3.2. Etapa contencioasă	209
6.2.3.3. Efectele hotărârii	212
6.3. Aspecte jurisprudențiale privind reglementarea răspunderii statelor pentru prejudiciile cauzate particularilor, prin încălcarea dreptului Uniunii Europene.....	213
6.3.1. Hotărârea Francovich.....	214
6.3.1.1. Consacrarea principiului răspunderii extracontractuale a statelor membre.....	215
6.3.1.2. Condițiile în care poate fi angajată responsabilitatea statului	217
6.3.2. Brasserie du pêcheur.....	218
6.3.3. Köbler	223
6.3.4. Traghetti del Mediterraneo.....	225
6.3.5. Kapferer	227
6.4. Concluzii	228

Capitolul 7. APLICAREA DREPTULUI UNIUNII

EUROPENE DE CĂTRE INSTANȚELE NAȚIONALE.....	235
7.1. Interpretarea dreptului Uniunii Europene.....	235
7.1.1. Obiectul cererii hotărârii preliminare.....	235
7.1.1.1. Interpretarea dreptului Uniunii Europene.....	236
7.1.1.2. Validitatea actelor juridice ale Uniunii Europene	252
7.2. Aspecte generale privind accesul cetățeanului unui stat membru al UE la instanța de la Luxembourg.....	254
7.2.1. Accesul cetățenilor la instanța Uniunii Europene	256
7.2.2. Atitudinea CJUE cu privire la revizuirea poziției sale	258

BIBLIOGRAFIE	263